

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในส่วนนี้จะเป็นการสรุปผลการศึกษาแบบจำลองการเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างภาคต่างๆทั้งในช่วงฤดูกาลเพาะปลูกและนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูกตั้งแต่ต้น โดยเริ่มจากสรุปผลการเปรียบเทียบปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมที่กำหนดอรรถประโยชน์ของภาคต่างๆทั้งในช่วงฤดูกาลและนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก

ผลของการศึกษาฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของแต่ละภาคทั้งในช่วงฤดูกาลและนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมที่กำหนดอรรถประโยชน์ของกรุงเทพมหานครทั้งในช่วงฤดูกาลและนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูกไม่ต่างกันนัก โดยพบว่า

การขยายตัวของสัดส่วนของจำนวนผู้มีงานทำต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในปีที่แล้วของกรุงเทพมหานคร มีบทบาทสำคัญทำให้อรรถประโยชน์ของกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นในทั้งสองช่วง ส่วนการขยายตัวของจำนวนโรงงานและจำนวนบ้านในปัจจุบันของกรุงเทพมหานครก็ทำให้อรรถประโยชน์ของกรุงเทพมหานครสูงขึ้นในช่วงฤดูกาลเพาะปลูก และการขยายตัวของเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในปีที่แล้วของกรุงเทพมหานครก็ทำให้อรรถประโยชน์ของกรุงเทพมหานครสูงขึ้นนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยทางด้านตลาดแรงงาน - ตลาดบ้านและตลาดการเงิน ที่กำหนดอรรถประโยชน์ของกรุงเทพมหานคร โดยการขยายตัวของการจ้างงาน, จำนวนโรงงาน, จำนวนบ้าน รวมทั้งการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครเป็นปัจจัยดึงดูดของการเคลื่อนย้ายของประชากรจากภาคอื่นๆ

การศึกษาฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมที่กำหนดอรรถประโยชน์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งในช่วงฤดูกาลเพาะปลูกและนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก เป็นปัจจัยที่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร โดยปัจจัยต่างๆเหล่านั้นแยกเป็นปัจจัยด้านตลาดแรงงาน ได้แก่ จำนวนผู้มีงานทำภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรในปัจจุบันของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูกาลเพาะปลูก, ปัจจัยด้านตลาดการเงิน ได้แก่ สัดส่วนจำนวนเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ต่อจำนวนประชากรทั้งหมดของภาคในปีที่แล้วในช่วงฤดูกาลเพาะปลูก ล้วนส่งผลทางด้านบวกต่ออรรถประโยชน์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดู-

กาลเพาะปลูก และเมื่อพิจารณาออกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก พบว่าปัจจัยภาคเกษตรยังมีบทบาทสำคัญที่กำหนดอรรถประโยชน์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จำนวนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรังในปัจจุบันของภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่งผลทางด้านบวกต่ออรรถประโยชน์ของภาค โดยทั้งนี้ เพราะการขยายเนื้อที่เพาะปลูกอาจเป็นทางออกของชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรักษาระดับผลผลิตไม่ให้ตกต่ำในช่วงภาวะที่ขาดแคลนน้ำ โดยการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนผู้รูดฤดูกาลเกษตรต่อจำนวนประชากรทั้งหมดของภาคออกช่วงฤดูกาลเพาะปลูกในปัจจุบันกลับทำให้อรรถประโยชน์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือลดลง ซึ่งอาจถือเป็นปัจจัยผลักดันของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำให้ประชากรของภาคเคลื่อนย้ายไปภาคอื่นนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก นอกจากนี้ ปัจจัยนอกภาคเกษตร ได้แก่ ระดับผลิตภัณฑ์มวลรวมนอกภาคเกษตรในปีที่แล้วรวมทั้งจำนวนเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในปีที่แล้วของภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ส่งผลทางด้านบวกต่ออรรถประโยชน์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การศึกษาฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของภาคกลาง พบว่าปัจจัยด้านภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่ออรรถประโยชน์ของภาคกลางทั้งในช่วงฤดูกาลและนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก โดยในช่วงฤดูกาลเพาะปลูกนั้น พบว่าจำนวนผู้มีงานทำภาคเกษตรและจำนวนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรังในปีที่แล้วของภาคกลาง รวมทั้งปัจจัยนอกภาคเกษตร ได้แก่ จำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนใหม่ในปีที่แล้วของภาคกลาง ส่งผลทางด้านบวกต่ออรรถประโยชน์ของภาค ส่วนนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก พบว่าสัดส่วนจำนวนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรังในปัจจุบันของภาคกลาง ส่งผลทางด้านบวกต่ออรรถประโยชน์ของภาค ทั้งนี้ อธิบายได้จากสาเหตุเดียวกับกรณีปัจจัยจำนวนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรังในปัจจุบันของภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งส่งผลทางด้านบวกต่ออรรถประโยชน์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก แสดงว่าภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดอรรถประโยชน์ของภาคกลาง แต่เนื่องจากข้อมูลจำนวนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรังขาดการสำรวจในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2523 และข้อมูลสัดส่วนจำนวนการเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างภาคนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูกของสำนักงานสถิติแห่งชาติขาดหายไปในปีพ.ศ. 2523 ทำให้จำนวนข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาลดลงมาก จึงต้องยอมรับค่าสถิติของฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของภาคกลางนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก ที่มีระดับนัยสำคัญในการอธิบายต่ำมาก อันเป็นข้อจำกัดที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

สำหรับการศึกษาฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของภาคเหนือและภาคใต้ ค่อนข้างมีปัญหาเนื่องจากสัดส่วนจำนวนการเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างภาคของทั้งสองภาคดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำใน-

แต่ละปี ซึ่งยากในการที่จะใช้แบบจำลองทางทฤษฎีนี้เข้ามาศึกษาการกำหนดฟังก์ชันอรรถประโยชน์เชิงสวัสดิการของทั้งสองภาคดังกล่าวได้ จึงจำเป็นต้องละเลยการศึกษาการกำหนดฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของภาคใต้ในช่วงฤดูการเพาะปลูกและของภาคเหนือนอกช่วงฤดูการเพาะปลูก ที่พอจะศึกษาได้คือฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของภาคเหนือในช่วงฤดูการเพาะปลูกและของภาคใต้นอกช่วงฤดูการเพาะปลูก แต่ก็ต้องยอมรับค่าทางสถิติที่ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ

การศึกษาฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของภาคเหนือ พบว่าในช่วงฤดูการเพาะปลูก ทั้งปัจจัยภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรต่างมีบทบาทสำคัญต่ออรรถประโยชน์ของภาค ปัจจัยภาคเกษตรได้แก่ จำนวนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปีในปีที่แล้วของภาคเหนือและจำนวนผู้รอฤดูกาลเกษตรซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรที่รอการเพาะปลูกพืชในฤดูที่ไม่ใช่อยู่ในช่วงฤดูการเพาะปลูกนี้ในปีที่แล้วของภาคกลาง ส่งผลทางด้านบวกและลบต่ออรรถประโยชน์ของภาค ตามลำดับ ส่วนปัจจัยนอกภาคเกษตรได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมนอกภาคเกษตร รวมทั้งปัจจัยด้านตลาดแรงงาน ได้แก่ สัดส่วนผู้มีงานทำของภาคกลางต่อจำนวนประชากรทั้งหมดของภาค ส่งผลด้านบวกต่ออรรถประโยชน์ของภาคในช่วงฤดูการเพาะปลูก

การศึกษาฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของภาคใต้ พบว่า นอกช่วงฤดูการเพาะปลูก ปัจจัยทางด้านตลาดแรงงาน ได้แก่ จำนวนผู้มีงานทั้งหมดของภาคในปีปัจจุบันและค่าผลต่างของจำนวนตำแหน่งงานว่างกับจำนวนผู้สมัครงานทั้งหมดของภาคในปีที่แล้ว รวมทั้งปัจจัยด้านจำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนใหม่ในปีที่แล้ว ล้วนส่งผลด้านบวกต่ออรรถประโยชน์ของภาคใต้นอกช่วงฤดูการเพาะปลูก

ผลของการประมาณค่าจำนวนการเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างภาคต่างๆทุกคู่ ทั้งในช่วงฤดูการเพาะปลูกและนอกช่วงฤดูการเพาะปลูก โดยผ่านการกำหนดฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของภาคต่างๆทั้งในช่วงฤดูการเพาะปลูกและนอกช่วงฤดูการเพาะปลูก ภายใต้แบบจำลองทางทฤษฎีนี้ พบว่า ค่า Theil's inequality coefficient, \mathcal{E} ที่ประมาณได้มีค่าใกล้ 0 สำหรับการประมาณจำนวนการเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างภาคต่างๆทุกคู่ แสดงว่า ค่าที่ประมาณได้ตามแบบจำลองทางทฤษฎีสามารถนำมาอธิบายรูปแบบของการเคลื่อนไหวหรือลोकแบบจุดเปลี่ยนกลับของข้อมูลจริงได้ดีทั้งในช่วงฤดูการและนอกช่วงฤดูการเพาะปลูก แม้ว่าจะมีข้อจำกัดด้านข้อมูลที่นำมาใช้อย่างมาก ก็ตาม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการศึกษาพบว่า บางภาคของประเทศไทย เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ยังมีสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านภาคเกษตร ซึ่งเป็นปัจจัยที่ขึ้นอยู่กับฤดูกาล สืบเนื่องจาก ปัจจัยด้านภาคเกษตรที่กำหนดอัตราผลตอบแทนของภาคต่างๆ เหล่านี้ที่สำคัญในช่วงนอกฤดูกาลเพาะปลูก ได้แก่ การขยายเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรังนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก รวมทั้งการขยายจำนวนเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ซึ่งน่าจะเป็นทางออกของเกษตรกรของภาคดังกล่าวในช่วงภาวะที่ขาดแคลนน้ำนอกฤดูกาลเพาะปลูก ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ก็มีความสำคัญที่กำหนดอัตราผลตอบแทนของภาคดังกล่าวในช่วงฤดูกาลเพาะปลูกเช่นกัน ดังนั้นนโยบายพัฒนาระดับภาคจึงควรเน้นที่จะพัฒนาระบบการปฏิรูปที่ดินถือครองเพื่อการเกษตร รวมทั้งส่งเสริมการกระจายการให้สินเชื่อสู่ภาคต่างๆ ซึ่งภาคเกษตรยังมีบทบาทสำคัญอยู่ อาทิ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือให้มากขึ้น ซึ่งอาจเป็นทางออกที่ดีสำหรับนโยบายที่จะชะลออัตราการเคลื่อนย้ายออกของประชากรในภาคดังกล่าวไปยังภาคอื่นซึ่งมีสภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่ต้องขึ้นอยู่กับภาคเกษตรและมีการขยายตัวของจำนวนโรงงาน และการจ้างงานโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตาม นโยบายสนับสนุนการลงทุนเพื่อรองรับการจ้างงานในภาคที่มีสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจที่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรก็มีความสำคัญและเป็นทางออกที่ดีสำหรับกลุ่มผู้รอฤดูกาลเกษตรนอกช่วงฤดูกาลเพาะปลูก

ดังนั้น นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการชะลอการเคลื่อนย้ายของประชากรระหว่างภาคจะบรรลุผลสำเร็จได้ อาจจะต้องอาศัยนโยบายพัฒนาในระดับภาคต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับในเรื่องของนโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรในระดับภาค นโยบายการส่งเสริมการกระจายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในระดับภาคและนโยบายการส่งเสริมการลงทุน การจ้างงานนอกภาคเกษตร เพื่อรองรับผู้รอฤดูกาลเกษตรในช่วงนอกฤดูกาลเพาะปลูก เป็นต้น

2. การศึกษาการเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างภาคโดยผ่านการกำหนดฟังก์ชันอัตราผลตอบแทนในระดับภาคต่างๆตามแบบจำลองนี้ มีความลำบากในการค้นหาข้อมูลเป็นอย่างมาก ทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของประชากรระหว่างภาคต่างๆ และข้อมูลด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมในระดับภาค ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าระบบการจัดเก็บข้อมูลด้านปัจจัยเศรษฐกิจ สังคมในระดับภาคของประเทศไทยมีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ เป็นการจัดเก็บข้อมูลที่ผิดต่อเนื่อง ขาดหายในบางปีโดยไม่ทราบสาเหตุ ความบกพร่องดังกล่าวเกิดจากหน่วยงานที่-

เกี่ยวข้องกับด้านการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวมีการโยกย้ายบุคคลากรในหน่วยงานบ่อยครั้ง

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จะมีประโยชน์ในด้านการวางแผนในระดับภาคเป็นอย่างมาก หากมีข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคมในระดับภาคที่จัดเก็บอย่างต่อเนื่องให้ศึกษาอย่างเพียงพอ จึงเป็นการสมควรที่จะได้มีการปรับปรุงและส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวได้ทำการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบที่ต่อเนื่อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาหรือวางแผนนโยบายในระดับภาคได้อย่างทันที

3. ผลของการศึกษาฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของภาคใต้และภาคเหนือ เพื่อนำไปอธิบายปรากฏการณ์เคลื่อนย้ายประชากรของทั้งสองภาคดังกล่าวทำได้ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากสัดส่วนการเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างภาคของภาคใต้และภาคเหนืออยู่ในระดับต่ำ ทำให้แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษานี้ เข้าไปอธิบายหรือศึกษาแนวโน้มการเคลื่อนย้ายของประชากรได้ยาก ดังนั้น การศึกษาการเคลื่อนย้ายประชากรของภาคใต้และภาคเหนือจึงควรศึกษาในระดับจุลภาคมากกว่าที่จะศึกษาในระดับมหภาค เช่นการศึกษาเฉพาะกรณีในลักษณะที่เป็นโครงการ เป็นต้น.